

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

О. Супруненко, співроб.
Київський національний університету імені Тараса Шевченка, Київ

СОЦІАЛЬНО-МЕРЕЖЕВИЙ АНАЛІЗ: МЕТОДИ Й ЗАСТОСУВАННЯ (НОТАТКИ З МІЖНАРОДНОЇ ЛІТНЬОЇ ШКОЛИ У САНКТ-ПЕТЕРБУРГІ)

22-30 червня 2012 р. у м. Санкт-Петербург на базі Науково-навчальної лабораторії соціології освіти та науки Національного Дослідницького Університету "Вища Школа Економіки" відбулася Міжнародна літня школа з Аналізу соціальних мереж ("Social Network Analysis: Methods and Applications"), учасницею якої мені пощастило бути.

Загалом школа такого дослідницького напрямку на теренах країн СНД відбулася вперше. Метод SNA набуває все більш широкого розповсюдження, – провідні наукові інституції світу ставлять собі за мету не лише опанувати даним методом, але й зробити власний внесок у розвиток теорії, методології, техніки й програмного забезпечення мережевого аналізу. Даний напрям, який часто називають "ною оптикою" для розгляду найрізноманітніших соціальних проблем, швидко поширюється, відзначаючись об'єднанням зацікавлених науковців усього світу різних наукових дисциплін у міцні мережі кооперації.

Метою літньої школи були презентація й обговорення сучасних тенденцій застосування мережевого аналізу, розкриття можливостей методу, а також – зв'язку між теорією та практикою його застосування. Окрім того, слухачі були залучені до лабораторних практик обробки конкретних даних на підставі розбудови перевіркою гіпотез SNA, вироблення прикладних навичок програмного оперування (R-environment). Школа також була спрямована допомогти молодим науковцям у вирішенні їх дослідницьких задач із використанням аналізу соціальних мереж. Таким чином, ще одним форматом занять постали презентації власних досліджень та їх обговорення, що додатково сприяло не лише аргументації широкій вживаності методу, а й підсилило та

інтенсифікувало комунікацію між дослідниками, – виявляючи спільні інтереси та перспективи кооперації.

Слід відзначити високий рівень викладання в Школі, який забезпечували три запрошені науковці: Жерон Бругеман (Jeroen Bruggeman) з Амстердамського університету, Бенжамін Лінд (Benjamin Lind) з університету Каліфорнії та Ніна О'Брайн (Nina O'Brien) з USC Annenberg Школи комунікацій (School for Communication), які без сумніву є фахівцями не лише зі свого предмету, але й методик його викладання. Окрім того, викладачами та модераторами дискусій виступили самі організатори: Данил Олександров, директор Науково-навчальної лабораторії, та Валерія Іванюшина, старший науковий співробітник НДУ ВШЕ в м. С.-Петербург. Гостьовим лектором також був професор Мартін Еверетт (Martin Everett) з Манчестерського університету, який є співавтором програми UCINET.

Загалом всі вісім днів занять на Міжнародній літній школі проходили в дуже доброзичливій атмосфері, і, незважаючи на велику різницю в рівнях підготовки, базовій освіті, мовних та інших відмінностях учасників, їм вдалося знайти спільну мову – мову мережевого аналізу. Дехто (як і я) знайшли собі партнерів для подальших наукових розробок, дехто – дізнався про інші наукові інституції, їх принципи роботи та наукові заходи, а хтось – придбав не лише колег, але й друзів на подальше життя. Але ж усі ми отримали багаж знань, який неодмінно знайде застосування в наших майбутніх дослідженнях. Основний масив матеріалів школи представлений на сайті: <http://slon.hse.spb.ru/summer-schools>.

Надійшла до редколегії 18.07.12

О. Супруненко, сотруд.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев

СОЦІАЛЬНО-СЕТЕВОЙ АНАЛІЗ: МЕТОДИ И ПРИМЕНЕНИЕ (ЗАМЕТКИ С МЕЖДУНАРОДНОЙ ЛЕТНЕЙ ШКОЛЫ В САНКТ - ПЕТЕРБУРГЕ)

О. Suprunenko, staff of the Faculty.
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

SOCIAL NETWORK ANALYSIS: METHODS AND APPLICATIONS (NOTES FROM THE INTERNATIONAL SUMMER SCHOOL IN SAINT-PETERSBURG)

І. Атаманенко, асп.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СУСПІЛЬСТВ: СОЦІАЛЬНИЙ ВИКЛИК

Багато суспільств світу прагнуть здобути статус високотехнологічних та інформаційних. Відбуваються гострі дискусії щодо перспектив розвитку суспільств на засадах новітніх технологій, ключовим компонентом яких є інформація.

Характерною рисою "інформаційного суспільства" є здатність суспільства до збільшення ролі інформації в його житті. Можливість комунікації та трансляції інформації на різних рівнях соціальних взаємодій доступна завдяки технологічному прориву, досягнутому людст-

вом, та бурхливому розвитку технологій. Враховуючи той факт, що споживачами інформації та відповідних послуг стали не тільки окремі групи індивідів, але й суспільства, постає питання щодо здатності технологічної інфраструктури світу та окремих держав задовольнити постійно зростаючі потреби й врахувати їх наслідки в розвитку суспільств.

Відповідь на дане питання слід шукати у площині новітніх, інноваційних технологій, які здатні укріпити та розширити існуючу інформаційну інфраструктуру, за-

безпечити більш рівномірний доступ до неї. Динамізм сучасності змушує бізнес-організації йти на діалог із урядами держав та науковцями, щоб створити необхідні умови для розвитку технологічного, правового та інвестиційного секторів. Розробка та впровадження інноваційних технологій залишаються пріоритетним напрямом багатьох країн, але окремих зусиль недостатньо, щоб упровадити та поширити їх використання в суспільстві. Такі труднощі зумовлені як обмеженою ресурсною базою країн, так і ринковим характером економіки багатьох держав. Об'єднання зусиль бізнесу, науки та політики дає можливість розбудувати більш плідну стратегію розвитку ринку інноваційних послуг, яка буде відповідати потребам розвитку суспільства.

В рамках сучасного світового порядку акторами-монополістами ринків інноваційних інформаційних технологій стали США, ЄС, Росія, Китай, Індія та Японія. Відносна закритість даних ринків унеможливує налагодження сталого обміну новітніх технологій і послуг, що призводить до необхідності локальних розробок та формування локальної інфраструктури в окремих країнах. Таким чином у світі створюються різні інформаційні платформи, які мають схожий характер, але орієнтовані на потреби конкретних споживачів і придбають монополістичний характер в окремих країнах та регіонах.

Впровадження новітніх технологій в життя суспільств вимагає чіткого плану дій, який враховував би трансформаційні зміни життя суспільств як внаслідок втручання нових технологій. Такі зміни мають супроводжуватись консультативною підтримкою в адаптаційний період для посилення соціального характеру даних інновацій.

Інформаційні інновації мають придбати соціальний характер, враховувати потреби, можливості та здібності користувачів, наслідки інновацій стосовно соціальних можливостей і нерівностей. Соціальний характер інформаційних інновацій проявляється в орієнтації економіки, техніки і технологій на розвиток людського капіталу, підвищення ролі інтелектуальної складової соціуму. Соціальна зумовленість економіки є вимогою сучасності, оскільки розглядає індивіда як ключового актора та визначає як основну цінність. Особливістю інформаційно-технологічних інновацій є більш високий рівень невизначеності соціальних наслідків від їх впровадження, підвищена складність в оцінці передбачуваного ефекту, їх кумулятивність, виникнення нових потреб та способів їх реалізації, орієнтовані на довготривалу перспективу.

В умовах сучасності укріплення та розбудова інформаційної інфраструктури суспільств можлива за рахунок залучення новітніх космічних розробок у споживачькій сектор. Дані розробки здатні якісно підвищити стандарти споживання та оновити існуючі сервіси, хоча на даному етапі, космічні технології застосовуються для оборонних цілей та на державному рівні. Лише такі напрями, як телекомунікація, мобільний зв'язок, супутникова навігація, доступні для широкого використання, між тим є локально обмеженими. Даний сервіс доступ-

ний для окремих урядових структур, комерційних та деяких некомерційних організацій. Використання інноваційних космічних технологій в інформаційній сфері за для вирішення актуальних суспільних проблем є прикладом успішної взаємодії між бізнесом, політикою та наукою, діалог між якими в подальшому має перейти на якісно новий рівень, щоб забезпечити підвищення стандартів життя в суспільствах.

Розбудова інформаційної інфраструктури потребує значних ресурсних затрат, що унеможливує її стрімкий розвиток в межах окремих держав. Саме тому на азіському, американському та європейському просторах створено інформаційні платформи, через які координується спільна діяльність держав-учасників. Україна як учасник європейської платформи та як космічна держава разом із Європейським Союзом та іншими партнерами реалізує різноманітні проекти в сфері інформатизації суспільства.

В рамках стратегічної програми розвитку Європейського Союзу "Горизонт 2020" 15-16 листопада 2012 року на Кипрі відбулась міжнародна конференція "Космічна рамкова програма №7". На даному заході було представлено поточний стан та результати другого скликання з космічних досліджень в межах Рамкової Програми 7 Європейського Союзу, а також обговорено майбутні перспективи європейських досліджень в галузі космосу з врахуванням їх соціальних наслідків. Метою даної конференції було висвітлення та демонстрація еволюції використання космічних засобів для забезпечення сталого соціально-економічного та природного розвитку в європейському та глобальному контекстах. Серед актуальних напрямків виокремлено, у тому числі, дослідження космосу для забезпечення послуг й потреб громадян, відзначено необхідність у об'єднанні зусиль науковців, бізнесу та влади для покращення життя населення та адаптації існуючих технологій і сервісів до потенційних споживачів.

Для України подальша співпраця з іншими країнами у даній галузі передбачає посилення можливостей у розбудові інформаційної інфраструктури, яка знаходиться на низькому рівні. В той же час, розвиток інформаційної інфраструктури, ринку інформаційних послуг та процес впровадження даних послуг на ринок може призвести до підвищення соціальних ризиків, у тому числі – соціального розшарування, що зможе викликати супротив не тільки окремих соціальних груп, але й бізнес-організацій. Таким чином, прагматична складова нової стратегії інформатизації суспільств-учасників представлених стратегічних проектів розвитку, що запропонована ЄС, передбачає безумовні переваги для науки, промисловості, бізнесу та суспільства в цілому, але в той же час об'єктивно зумовлює утворення нових соціальних проблем для розвитку суспільств.

Надійшла до редколегії 27.02.13

И. Атаманенко, асп.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев

ИНФОРМАТИЗАЦИЯ ЕВРОПЕЙСКИХ ОБЩЕСТВ: СОЦИАЛЬНЫЙ ВЫЗОВ

I. Atamanenko, асп.
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

COMPUTERIZATION OF EUROPEAN SOCIETIES: SOCIAL CHALLENGE